

Rosh Hashana

Rosh Hashana, "Huvudet av Året": Våra rabbiner säger (mishna Rosh Hashana 1:1) att det ursprungligen fanns fyra Rosh Hashana: en som faller på den första dagen i månaden Nisan (där vi firar Pesach), en i månaden Shevat (vanligtvis i Februari) som är trädens nyår (Tu b'shevat), en som infaller i slutet av sommaren där man brukade ge tionden av boskapen, och en som infaller den första i Tishrei. Det är den sistnämnda som vi idag känner som Rosh Hashana. På denna dag brukar vi gå till synagogan, lyssnar på shofarblåsningen och tänker tillbaka på året som gått och på året som kommer.

Innan helgen börjar:

- Tar lite tid för att göra egna Rosh Hashana kort (eller egna design av Rosh Hashana e-mail hälsningar)
- Plocka dina egna äpplen – det finns många villägare som mer än gärna vill bli av med all frukt som äppelträden producerar.
- Gör en speciell challehduk för Rosh Hashana, köp en enkel dukserviett och dekorerar den enligt dina talanger.
- Donera mat, kläder eller pengar till en hjälporganisation och uppfyll på så vis mitsvan av tsedaka.

Vid middagsbordet:

- Dela med dig en speciell fin eller också sorglig upplevelse du har haft under det gångna året
- Prata om vad dina förhoppningar är för det kommande året och hur du planerar att uppnå ditt mål.
- Ha en sångtävling där sångtexterna på något sätt påminner dig om Rosh Hashana
- På hur många språk kan du säga "Gott och Sött Nytt År"?

Rosh Hashana Hemma

Eftersom alla judiska dagar börjar med solnedgången så har många traditioner utvecklats i hemmet just runt kvällarna för helgar. I medelpunkten för rosh hashana firandet hemma är *se'udat mitsva*, dvs en festmåltid där man gärna plocka fram det fina porslinet och silvret.

Det följande är en steg-för-steg vägledning hur du kan gå tillväga för att planera ditt rosh hashana firandet hemma:

Bjud hem gäster – som alla fester så blir det mycket roligare med familj och vänner och det är en speciell mitsva att bjuda hem någon som är ny i stan eller som man inte känner (än).

1. Tända ljus – *Hadlakat Nerot*
2. Läsa *Kiddush* över vinet
3. Tvätta händerna (*netilat jadajim*)
4. Säga *hamotsi* (välsignelsen över brödet)
5. Säga en *bracha* (välsignelse) över äpplen och honung
6. Festmåltiden
7. *Birkat Hamazon*

1. *Hadlakat Nerot* – Ljuständning

Bordet är dukat och allt är redo – och innan man ge se av till synagogan för ma'ariv (kvällsgudstjänsten) så tänder vi ljus som en symbolisk skillnad mellan det vardagliga och det festliga, precis som man också gör varje fredag kväll när shabbat börjar. Man bör sikta på att tända ljus cirka 18 minuter innan solnedgången på första kvällen Rosh Hashana och när mörkret har fallit på andra kvällen (cirka en timme senare än första kvällen).

B'rachan över ljuständningen är densamma för båda kvällarna och skiljer sig bara lite från den man säger på fredagkväll. Sammanfaller Rosh Hashana med Shabbat lägga man till orden inom parentes:

<i>Baruch ata Adonaj, Elohejnu melech ha'olam asher kid'shanu b'mitsvotav v'tsivanu l'hadlik ner shel (shabbat v') jom tov.</i>	ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת ויום טוב.
---	--

Välsignad vare du Herre, vår Gud, konung över hela världen som har helgat oss med dina bud och befallt oss att tända (shabbat och) festdagsljusen.

Direkt efter så lägger man till en kort välsignelse att vi återigen fick uppleva denna tid:

<i>Baruch ata Adonaj Elohejnu melech ha'olam, shehechejanu vekimanu vehigjanu lazman haze.</i>	ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.
--	---

Välsignad vare du Herre, vår Gud, konung över hela världen som har hållit oss vid livet, gett oss uppehälle och låtit oss uppleva denna tid.

2. Kiddush

Vi helgar Jom Tov genom att reciterar en speciell kiddush. Kiddush består av tre delar (om Rosh Hashana infaller på Shabbat) eller två delar (på andra dagar). Den första delen läses enbart om den sammanfaller med shabbat: Vajchulu läser vi också på fredag kväll och den är hämtat direkt från Toran. Den andra delen är själva berachan över vinet (eller druvjuice) och den tredje delen är välsignelsen av dagen och påminner oss om skapelsen och uttåget från Egypten.

<p><i>På Shabbat: Jom HaShishi: Vajchulu hashamajim vecha'arets vechol tseva'am. Vajchal elohim bajom hashvi'i melachto asher asa. Vajishbot bajom hashvi'l mikol melachto asher asa. Vajvarech Elohim et jom hasvi'l vajkadesh oto. Ki vo shavat mikol melachto asher bara elohim la'asot.</i></p>	<p>På Shabbat: יום הששי. ויכלו השמים והארץ וכל צבאם : ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה : ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו. כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות:</p>
<p><i>Baruch ata Adonaj elohejnu melech ha'olam bore peri hagefen.</i></p>	<p>ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם, בורא פרי הגפן:</p>
<p><i>Baruch ata Adonaj elohejnu melech ha'olam asher bachar banu mikol am veromemanu mikol lashon vekideshanu bemitsvotav. Vatiten lanu Adonaj elohejnu be'ahava et jom (hashabat haze v'et jom) hazikaron haze, jom (zichron) teru'a (b'ahava), mikra kodesh, zecher litsijat mitsrajim. Ki vanu bacharta v'otanu kidashta mikol ha'amim, udevarecha emet vekajam la'ad. Baruch ata Adonaj, medadesh (hashabbat v') jisrael v'hazikron.</i></p>	<p>ברוך אתה !! אלהינו מלך העולם, אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו. ותתן לנו !! אלהינו באהבה את יום (בשבת: השבת הזו ואת יום) הזכרון הזה, יום (זכרון) תרועה (באהבה) מקרא קדש, זכר ליציאת מצרים. כי בנו בחרת ואותנו קדשת מכל העמים, וידברך אמת וקיים לעד. ברוך אתה !! מקדש (השבת ו) ישראל ויום הזכרון.</p>
<p>Avslutar med Shehechajnu: <i>Baruch ata Adonaj Elohejnu melech ha'olam, shehechejanu vekimanu vehigjanu lazman haze.</i></p>	<p>ברוך אתה !! אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.</p>

3. Netilat Jadajim – Tvätta Händerna

Att tvätta händerna nu har ingenting med fysisk renhet att göra, det är väl en självklarhet att man tvättar händerna innan man äter. Handtvättningen är en påminnelse om den speciella spirituella renheten som eftersträvades i Templet. Som många andra rituella handlingar i judendomen så får vardagliga handlingar en ny dimension och lyfts upp på ett högre plan.

Vatten hålls tre gånger över varje hand och när man torkar händerna säger man:

<p><i>Baruch ata Adonaj elohejnu melech ha'olam asher kideshanu bemitsvotav vetsivanu netilat jadajim.</i></p>	<p>ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים.</p>
--	---

4. HaMotsi

Välsignelsen över brödet inleder festmåltiden. Precis som på Shabbat har man två bröd men till skillnad till Shabbat är dessa på Rosh Hashana ofta runda som ett symbol av tiden som går. Och eftersom vi hoppas på ett sött nytt år så är det också brukligt att doppa brödbitarna i lite honung istället för salt.

Baruch ata Adonaj elohenu melech ha'olam בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ
hamotsi lechem min ha'arets.

5. Äpplen och Honung

Det är brukligt att börja måltiden med att äta äpplen med honung – även det en symbol för ett förhoppningsfullt sött nytt år. Man tar en bit äpple, doppar den i honung och reciterar välsignelsen över trädens frukter följt av en önskan till Gud för ett sött och gott nytt år.

Baruch ata Adonaj elohejnu melech ha'olam
bore peri ha'ets.

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי האץ

Välsignat vare Du Herre vår Gud konung över hela världen som har skapat trädens frukter.

Lägg till: *Jehi ratson milfanecha Adonaj
elohejnu v'elohej avotejnu shetechadesh
alejnu shana tova umetuka.*

יְהִי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ,
שֶׁתַּחַדֵּשׁ עִלְיֵנוּ שָׁנָה טוֹבָה וּמְתוּקָה

Må det vara din vilja Herre vår Gud och våra fäders Gud att förnya för oss ett gott och sött år.

6. Måltiden

Ofta server man på Rosh Hashana speciella rätter som man inte brukar ha under året men alla familjer har sina egna traditioner. Det är också en rolig minnag att ha symbolisk mat vars namn på hebreiska, engelska eller svenska låter som andra ord och där man kan göra ordlekar – gärna med anknytning till Rosh Hashana. Det kan vara kul att försöka hitta på sina egna ordlekar. T ex granatäpplen vars många ätliga kärnor står för de 613 mitsvot eller hoppet om ett framgångsrikt år.

7. Birkat Hamazon

Som vanligt avslutas måltiden med birkat hamazon, där man lägger till de speciella stycken för rosh hashana.

Har du ingen bentsher (häfte med birkat hamazon och sånger för shabbat och helgdagar) kan du t ex köpa en i Kosherian.